

103 33 Stockholm
n.remissvar@regeringskansliet.se
hildur.jonasdottir@regeringskansliet.se

Stockholm
2022-05-20

Vår referens
Erik Gustaf Ageberg

Er referens/Dnr
N2022/00233

Betänkandet Ett förbättrat trygghetssystem för företagare – enklare och mer förutsägbart (SOU 2021:98)

Företagarna har beretts möjlighet att lämna synpunkter på det rubricerade förslaget och får anföra följande.

Företagarna är Sveriges största medlemsorganisation för små och medelstora företag och företräder ca 60 000 företagare genom 250 lokalföreningar. Sverige har idag drygt en miljon företag och ca 500 000 företagare. Det motsvarar ungefär 10 procent av alla sysselsatta i Sverige. Nästan två miljoner människor arbetar idag i företag med färre än 50 anställda. Det är nästan dubbelt så många fler än vad som jobbar i företag med fler än 50 anställda. Sammantaget utgör de omkring 40 procent av hela arbetskraften.

Bland Sveriges cirka 500 000 företagare har några drivit sitt företag länge, andra har nyss startat. Somliga företag är lönsamma, medan andra går med förlust. Ibland startas företaget på grund av att man inte har något annat alternativ till försörjning. Små företag finns i hela landet. De är en förutsättning för att människor ska kunna bo och leva på landsbygden, men de är också en förutsättning för att livet i storstaden ska fungera.

Det måste vara lika naturligt att driva företag som att vara anställd. Därför måste alla regler inom socialförsäkringssystemet vara anpassade även för företagare. Socialförsäkringar berör hela företagarkollektivet och är en viktig hörnsten i det offentligt finansierade skyddsnät som finns för såväl företagare som dess anställda. Socialförsäkringarna bör behålla raka rör mellan inbetalda avgifter och förmåner. Detta bör förenas med lättnader i beskattningen för att underlätta uppbyggnaden av ekonomiska buffertar i småföretag. Målsättningen är ett socialförsäkringssystem som är anpassat för såväl soloföretagare som företagare med anställda.

Företagarnas synpunkter

2 Sjukpenninggrundande inkomst av näringsverksamhet

Utredningen föreslår bestämmelser i socialförsäkringsbalken om hur beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst (SGI) för egenföretagare ska gå till. SGI ska som huvudregel grundas på ett historiskt inkomstunderlag. Den försäkrade har rätt att som alternativ till huvudregeln begära att beräkningsunderlaget för den sjukpenninggrundande inkomsten ska beräknas utifrån inkomsten av aktiv näringsverksamhet enligt senaste beslutet om slutlig skatt enligt kompletterat med underlag avseende tid därefter.

Beräkningsunderlaget för sjukpenninggrundande inkomst av näringsverksamhet ska regleras i lag och tillämpningsförfordning.

Ifrågasättanden och bristande förståelse för svaren leder till att det kan ta lång tid att få SGI fastställd, vilket kan innebära att företagare inte kan få ersättning då sjuk- och föräldraledigheten börjar och dessutom tvingas leva med osäkerhet kring hur stor den faktiska ersättningen kommer att bli. Förtroendet för försäkringen och fastställande av SGI får inte uppfattas som oförutsägbart eller godtyckligt. Företagarna tillstyrker därför förslaget att regler för att fastställa beräkningsunderlaget för sjukpenninggrundande inkomst för den som har inkomst av näringsverksamhet ska tas in i socialförsäkringsbalken.

Företagarna instämmer i bedömningen att tillämpningen av de föreslagna ändringarna i socialförsäkringsbalken bör regleras i en förordning med närmare bestämmelser och förtydligande av hur reglerna om beräkningsunderlaget ska tillämpas.

SGI ska som huvudregel grundas på ett historiskt inkomstunderlag

Att trygghetssystemen ska vara transparenta och lättförståeliga för de försäkrade är en grundläggande princip som inte uppfylls i dagens trygghetssystem. Ett mer transparent beräkningsunderlag skulle markant öka tryggheten för småföretagarna. Användandet av faktiska inkomster som underlag har flera fördelar, bland annat förbättrad förutsebarhet för den försäkrade.

Företagarna tillstyrker förslaget att sjukpenninggrundande inkomst för företagare med inkomst av aktiv näringsverksamhet som huvudregel ska baseras på historiska uppgifter i form av beslut om slutlig skatt. Det bör vidare påpekas att omräkningstalet 0,97 vid beräkning av sjukpenning inte är relevant då SGI beräknas på historiskt resultat.

En ny huvudregel för sjukpenninggrundande inkomst av annat förvärvsarbete

Företagarna tillstyrker förslaget om beräkningsunderlag, dvs att koppla förmånen till samma underlag som egenavgifterna och att inkomst av socialförsäkringsförmåner ingår i underlaget.

Alternativregel för fastställande av sjukpenninggrundande inkomst

Företagarna tillstyrker förslaget om en alternativregel för fastställande av sjukpenninggrundande inkomst.

Förhållandet mellan huvudregeln och alternativregeln

Företagarna tillstyrker förslaget om förhållandet mellan huvudregel och alternativregel.

Företagarna anser att utredningens förslag bör införas skyndsamt, till stor nytta för enskilda företagare som idag drabbas av brister i regelverket. Eftersom såväl problembeskrivning som lösningsförslag inte är nyheter, utan väl belysta i flera utredningar, saknas skäl att dröja med ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (2010:110)

Företagarna tillstyrker att regler om beräkningsunderlaget av sjukpenninggrundande inkomst för näringsidkare förs in i socialförsäkringsbalken. Vidare välkomnar Företagarna förslaget att för sjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete gäller att sjukpenning inte lämnas under den första dagen i en sjukperiod (karensdagar) om inte karenstid har anmälts. Hälften av alla företagare med enskild firma har inte aktivt valt

Företagarna

karenstid och var fjärde vet inte hur lång karenstid de har.¹ För att undvika negativa överraskningar bör 1 dags karens vara huvudregel. Sjukförsäkringsavgiften för längre karenstider är idag alltför höga i förhållande till risköverföringen.

Företagarna understryker också behovet av att genomföra det tidigare lagda förslaget om borttagande av 55 års gränsen för karensval.

Socialförsäkringarna bör bättre återspegla försäkringsmomentet, genom raka rör mellan inbetalda avgifter och förmåner. Avgiftsuttaget bör inte ändras (se nedan).

3 Karensregler och användning av sjukförsäkringen

Utredningen föreslår att den grundläggande karensen för en försäkrad med inkomst av näringsverksamhet ska vara 1 dag. Det ska även fortsättningsvis vara möjligt att välja en karenstid på 7, 14, 30, 60 eller 90 dagar. Sjukförsäkringsavgiften för grundkarensen höjs från 3,64 procent till 3,76 procent.

Grundläggande karensen ska vara 1 dag

Förslaget skulle leda till minskade skillnader mellan företagare och anställda. Företagarna tillstyrker förslaget. Företagarna understryker också behovet av att genomföra det tidigare lagda förslaget om borttagande av 55 års gränsen för karensval.

Höjning av sjukförsäkringsavgiften

Arbetsgivaravgiftens totala storlek och storleken på dess delar har förändrats över tid. Det som i synnerhet har förändrats kraftigt är arbetsgivaravgiftens delkomponenter. Arbetsmarknadsavgiften har halverats och sjukförsäkringsavgiften har minskat till en tredjedel av vad den var för 20 år sedan. Samtidigt som detta har skett har den allmänna löneavgiften växt kraftigt. 2021 utgörs mer än en tredjedel av arbetsgivaravgiften av den allmänna löneavgiften.² Sjukpenninginbetalningarna över taket har ökat från 11 till 21 procent av de totala inbetalningarna mellan 1999 och 2018. I löpande priser motsvarar detta en ökning från 6 till nästan 17 miljarder kronor över taken under perioden.³

Det har tidigare varit känt att kopplingen mellan inbetalda premier och utbetalade förmåner bland företagare varit lågt. I utredningen Trygghetssystemen för företagare (SOU 2008:89) framgick att företagare med aktiebolag fick tillbaka 13 procent av inbetald sjukförsäkringsavgift genom utbetald sjukpenning. Motsvarande siffra för anställda var 25 procent. I arbetslöshetsförsäkringen fick företagare i aktiebolag tillbaka 4 procent av inbetald arbetsmarknadsavgift i form av arbetslöshetsersättning.⁴ Företagarna har visat att en företagare med motsvarande 35 000 kr i månadslön betalar 40 procent av egenavgifter i ren skatt.⁵

¹ Företagarna "Sjukförsäkringen för företagare" (2019).

² Företagarna, "Vad får jag för pengarna" (2021).

³ Företagarna, "Vad får jag för pengarna" (2021).

⁴ Trygghetssystemen för företagare, SOU 2008:89.

⁵ Företagarna, "Vad får jag för pengarna" (2021).

För de flesta företagare är det inget alternativ att helt lägga ner företaget under sjukdomsperioden. Det gäller för flera typer av verksamheter. För verksamheter med exempelvis djurhållning är det inte möjligt att ens under korta stunder vara frånvarande.

Sammantaget är det ogrundat att tro att sjukfrånvaron skulle öka i större omfattning för verksamheter vid ändring av karensen. Avgiften bör därför inte höjas förrän det konstaterats att kostnaderna faktiskt har ökat.

Utvärdering

Företagarna delar bedömningen att förslagen bör utvärderas när de genomförts.

4 Sjuklön och högkostnadsskydd

Utredningen bedömer att det bör göras en översyn av reglerna om karens och sjuklön för egenföretagare och för företagare som är anställda i sitt eget aktiebolag. Syftet med översynen bör vara att utreda hur reglerna kan göras mer neutrala mellan olika företagsformer.

Företagarna ser positivt på utredarens bedömning och noterar att en utredning om sjuklön är tillsatt. Däremot framgår inte av direktiven att utredningen ska göra regelverket mer neutralt mellan företagsformer.

5 Kunskapsunderlag

Månadsvis utbetalning av kostnader för sjuklön

Utredningen anser att regeringen bör i den föreslagna översynen av lag (1991:1047) om sjuklön som ett snabbspår utreda och ge Försäkringskassan förutsättningar att vid utgången av varje kalendermånad kunna besluta om ersättningens storlek för kostnader för sjuklön.

Företagarna har länge drivit denna fråga och välkomnar utredarens förslag. Även policyinriktad forskning på Entreprenörskapsforum bekräftar behovet av att ersättning för sjuklönekostnader bör krediteras arbetsgivaren månatligen i stället för, som idag, årligen.⁶

Företagare och a-kassa

Utredningen föreslår att regeringen bör överväga om att de regler som gällt under pandemin avseende vilka åtgärder som får företas i ett företag utan att rätten till a-kassa går förlorad permanentas.

⁶ Ageberg m fl (2021). Återstart, lägre arbetslöshet och högre självförsörjningsgrad: Vilka hinder ser företagen för att anställa? Rapport, Entreprenörskapsforum.

A-kassan ska inte användas som en konjunkturbuffert. Företagarna har länge varit pådrivande i att ta bort delarna i regelverket för arbetslöshetsförsäkringen som begränsar företagare att återuppta sina verksamheter. Under pandemin ändrades dessa regler tillfälligt. De permanenta reglerna kring när ett företag ska anses vilande behöver ses över, så att en vilandeförklaring inte innebär ett förbud mot marknadsföring och kundkontakter i syfte att återuppta verksamheten.

6 Enklare regler och processer iföretagens trygghetssystem

Samordnat inkomstunderlag

Utredningen föreslår att beräkningen av inkomstunderlaget i arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen bör samordnas. Företagarna delar utredarens bedömning.

Tillgång till arbetsmarknadsutbildningar

Utredningen föreslår att det bör övervägas om Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar ska vara tillgängliga även för inskrivna personer med företag.

Företagarna delar utredarens bedömning. Särskilt besvärande är dagens exkludering av företagare från arbetsmarknadsutbildningar i kombination med den mycket medvetna exkluderingen av företagare från det nyligen föreslagna kompetensstödet.⁷

Friskvård

Utredningen bedömer att reglerna om exempelvis friskvårdbidrag bör ses över så även egenföretagare ges rätt till avdrag för friskvård m.m.

Företagarna har länge drivit frågan om att egenföretagare bör ges rätt till avdrag för friskvård och välkomnar bedömningen. Särskilt angelägna är Företagarna i ljuset av de stora brister som finns i regeringens prioriteringar för att främja företagares hälsa och rehabilitering.

Rehabilitering och partiell sjukskrivning

Utredningen bedömer att tillämpning och regelverk avseende företagares partiella sjukskrivning och rehabilitering bör ses över i syfte att underlätta och stödja företagare i rehabiliteringsprocessen.

Företagare bör ges samma möjligheter till partiell sjukskrivning och rehabiliteringsinsatser som andra försäkrade. Utredaren visar på de stora brister som finns i en sammanhållen politik för att främja hälsa, rehabilitering och återgång i arbete för landets största yrkesgrupp – företagare.

Information och vägledning

Försäkringskassan, Tillväxtverket och Skatteverket bör få i uppdrag att ta fram anpassade informationsinsatser som kan ge stöd och vägledning när det gäller regler och allmänna

⁷ Prop. 2021/22:176 Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden.

villkor i socialförsäkringssystemet som rör företagare. Företagarna delar utredarens bedömning.

Statistik

Utredningen föreslår att Försäkringskassan bör i sin återrapportering till regeringen redovisa statistik över användningen av olika delar av socialförsäkringen uppdelat på anställda, egenföretagare och anställda i eget aktiebolag. Företagarna delar utredarens bedömning.

Fredrik Östbom
Samhällspolitisk chef
Företagarna

Erik Gustaf Ageberg
Näringspolitisk expert
Företagarna